

Melchisedec Ştefănescu, apărător al Ortodoxiei (II)

— Continuare din nr. trecut —

Melchisedec academicianul a prezentat la 17/29 martie 1890 la Academia Română comunicarea: „Biserica Ortodoxă în luptă cu protestantismul, în special cu calvinismul în veacul al XVII-lea și cele două sinoade din Moldova contra calvinilor”. Se ocupă în special de *Mărturisirea de credință* pusă pe seama patriarhului de Constantinopol Kiril Lukaris, pe care o și citează în întregime. E datată 1621, dar e publicată de calvini la Geneva și adusă în Orient în 1632.

Melchisedec o declară plină de idei calvine, „străină de ortodoxie” (p. 9). Trece apoi la descrierea relațiilor protestanților cu Biserica Ortodoxă, pe care le începe chiar din secolul al XVI-lea, ocupându-se de Melancton și în special de Martin Crusius, Ștefan Gerlach și Jacob Andrea, profesori la Tübingen. După opinia lui Melchisedec aceștia căutau alianță protestantismului cu Ortodoxia. Gerlach duce o scrisoare către patriarhul Ieremia al Constantinopolului, din partea lui Iacob Andrea, în 1573, apoi alaltă în 1574. Patriarhul răspunde după doi ani, arătându-și dorința ca protestanții să se întoarcă la Ortodoxie. Profesorii îl scriu din nou, apărându-se de acuzațiile Romei că ar fi eretici. I-au trimis și *Confesiunea de la Augsburg*.

Melchisedec urmărește pas cu pas relațiile teologilor protestanți cu patriarhul Ieremia. Acesta, la toate Melchisedec, le răspunde și le respinge doctrina cu privire la toate inovațiile lor. Ba, la un moment dat, îi roagă chiar să nu-i mai scrie.

În acest context Melchisedec introduce și cazul lui Kiril Lukaris trimis la studii în Germania de Meletie Pigas, un renumit cărturar ortodox. Meletie se gîndea să și-l facă succesor pe scaunul Alexandriei. Kiril s-a dovedit un aprig luptător contra papismului, dar și bun prieten cu teologii germani protestanți. Totuși în 1601 e ales succesor al lui Meletie Pigas, deși e învinuit că s-a folosit de bani adunați în Saxonia. În 1622 e ales Patriarh ecumenic. Melchisedec crede că tot cu concursul protestanților (p. 19).

Mai departe Melchisedec dă un lung citat din *Istoria bisericească a lui Meletie al Ateni* (v. III, veacul 17). Cînd Kiril Lukaris a fost ales Patriarh ecumenic, se afla în Moldo-Valahia. După instalare rămîne patriarh 4 luni (sau 1 an și 4 luni) și e demis. Urmează cîțiva alți patriarhi care păstoresc 5 luni (Grigorie), 50 de zile (Antim) și, schimbîndu-se sultanul, îl cheamă din nou pe Kiril Lukaris. Iezuitii l-au pizmuit mereu și au uneltit scoaterea lui din nou. Cînd au văzut că nu pot, au început să-l acuze de calvinism.

Melchisedec înclină să creadă că iezuitii au pus pe seama lui Kiril Lukaris *Mărturisirea* adusă de la Geneva în 1632. Kiril Lukaris e destituit și înlocuit de Kiril Contari, sau Bereanul. Acesta e destituit la rîndul său și exilat, și e chemat din nou, a treia oară, Kiril Lukaris, dar peste un an e exilat din nou. Îl urmează un Atanasie Criteanul pentru 40 de luni, după care fu adus a patra oară Kiril Lukaris. A urmat iar o destituire și iar o rechemare, a cincea oară (1638), din martie pînă în iunie.

Kiril Contari îl reclamă la sultanul Ibrahim I ca eretic și, acum, obține condamnarea lui la moarte prin sugrumare și aruncare în mare. Ce vremuri! Cine mai știe cîta luptă era în toate acestea pentru Ortodoxie, și cîta ambiție și luptă pentru putere! Kiril Lukaris e totuși condamnat de un sinod ca eretic.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

NICOLAE IORGA ȘI GRECO-CATOLICISMUL DIN ARDEAL

— Reper de bază în registrul cultural-istoric lărgit —

„Pe tărîmul științei și culturii române, în care enciclopedismul este admirabil ilustrat de un D. Cantemir sau I. Heliade Rădulescu, de un B. P. Hasdeu sau M. Eminescu, de un G. Călinescu sau Mircea Eliade, N. Iorga reprezintă una din culmile înseși ale spiritualității naționale” (Gh. Buzatu, *N. Iorga — istoricul militant. Introducere la monumentala lucrare a lui Iorga: Istoria Românilor în zece volume*, reeditate, vol. I, partea întâi, Buc., 1988, p. 11).

„Istoricul este un bătrîn prin experiență al nației sale. Dacă nu-l întreabă alții, el e dator să vorbească” (N. Iorga, *Discurs de recepție la Academia de Științe, de preluare după Gh. Buzatu*, vol. I, partea întâi, Buc., 1988, p. 11).

Și Iorga, istoricul nostru cel mare, „anahoret al unui cult: istoria românilor” (Pamfil Șeicaru, *Nicolae Iorga*, redactat, Buc. 1990, p. 142), „membru al mai multor academii și societăți științifice străine” (*Mic Dicționar Enciclopedic*), vast în informație și în orizont, *ne-a vorbit și ne vorbește totuori*, dator *totdeauna lață de toți*.

El ne-a vorbit cu nemăsurată iubire de vatră și de neam, spunîndu-ne în mii și mii de pagini poveștile sfîntă și neamului. Căci cunoștea ca nimeni alții izvoarele și sursa neamului; adîncurile și înfloririle lui etnospirituale; istoria lui ca document și semnificație; ca eveniment și ca întreg; o istorie trecută atît de mult prin involburate și îndrîjite vremi de cruce, aici în poarta Europei; îi cunoștea echilibrul structural și nelînșta încredere în „sînta dreptate” și în rostul lui în lume; îi cunoștea cuvința și simțul sacru de cinștirea părinților și străbunilor, SIMȚ ZIDITOR ȘI PĂSTRĂTOR DE NEAM, — DE VATRĂ, DE CREZ, DE LIMBA ȘI DE DATINI.

Din vibrația unei astfel de întele-

legerii a neamului și a conjuncturilor lui de istorie s-a alcătuit deci definiția directă și neamnedabilă de SFÎȘIERE A „TRUPULUI BISERICII ROMĂNEȘTI UNICE” pe care, suferind, Iorga a dat-o „unirii” cu Roma, la 1697—1701, a unei părți a românilor din Ardeal. *Parte totdeauna minoritară față de ardelenii staționari ortodocși în trupul neamului*, — (dincolo de sprijinul prelung prin ademeniri și falsuri, prin unele privilegii și prin violențe, oferit uniției de străinii dezbănători, iezuitii și habsburgii); și *cit de minoritară față de trupul și spațiul întreg al românilor, iunctar și organic ortodox*.

În fapt s-a propus atunci de către iezuitii și habsburgii o tranzacție pe cît de jenantă și înfrîntătoare, pe atît de revoltătoare pentru orice conștiință etic-sensibilă; un tîrg de credință și de suflete cu totul necrecin și imoral în esența lui; un inadmisibil schimb („troc”) social-economic profesional. Iar una din părți, partea română, era atunci în majoritatea ei covîrșitoare, inclusiv prețioasă ei, într-o stare chinată și disperată de iobăgie-servitute „cu totul neomenească” (L. Blaga, *Gîndirea românească din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, ed. Ingr. de G. Ivașcu, Buc., 1966, p. 18). — pe acest fond social-economic ne drept și întunecat propunîndu-se cu atît mai imoralul tîrg: drepturi și privilegii contra credință...

Cît despre drepturile popule în acel tîrg nedrept, ele aveau să rămîna, cum adevărat va zice Blaga, „în vidul promisiunilor”.

Prim și greu argument în acest sens este episcopul Inocențiu Micu-Klein.

Căci peste ani, cînd episcopul Inocențiu va cere, în consecință, pentru români, statutul și drepturile promise, el se va dezmetică ca dintr-un vis naiv și, consternat, își va da seama că se află într-un monolog fără ecou — că „în contra lui toți sînt” (e vorba de magnanii străini ai vremii) „iar el, în numele clerului și națiunii, este singur în contra tuturor” așa încît „n-ar fi nici o mirare dacă el, pentru feluritele asupri și prigoniri și-ar ruga mintea”, precum zice rugarea adresată împărătesei Maria Tereza de clerul și poporul român la 19 iunie 1744, puțin înainte de căderea lui Inocențiu (la Dr. Augustin Bunea, *Episcopul Ioan Inocențiu Klein*, Blaj, 1900, p. 100).

Zicea în stilul sării lui Samoil Clain de Sad că cerea lui Inocențiu tare „au usturat pe unii”

(Continuare în pag. a 3-a)
Preot Ioan Turcu

GEORGE BARIȚIU 180 de la naștere

Anul 1992 este anul împlinirii a 180 de ani de la nașterea lui George Barițiu (24 mai 1812); publicist, istoric, om politic și de cultură; fruntaș al revoluției din 1848 din Transilvania. Studiază la Blaj și funcționează ca profesor la Blaj și Brașov.

Cluj și mezeu se leagă întemeierea presei românești din Transilvania. După încercarea lui Ioan Barac de a edita la Brașov revista intitulată „Foaia Dumercieii”, în 2 februarie 1837, inițiativa trece în minile lui G. Barițiu. El scoate, tot la Brașov, în 12 martie 1838, „Gazeta Transilvaniei”; la 2 iulie 1838 suplimentul „Foaia pentru minte, inimă și literatură” (1838—1850); mai tîrziu în 1868 întemeiază „Transilvania”, iar la Sibiu „Observatorul” (1878—1885). A tipărit și 14 Calendare (1852—1865).

Aceste reviste abordează de-a lungul multor decenii probleme vitale pentru viața politică, culturală, națională și intelectuală a românilor ardeleni. Ele au un caracter didactic, apreciind valorile instructive și educative față de cele estetice. Gazetele stimulează opera de luminare, ajută la cristalizarea conștiinței naționale și cimentează unitatea înțregului popor român. În acest scop reproduc, cu regularitate, cele mai de seamă articole publicate în „Curier românesc” al lui Heliade și în „Albina românească” a lui Gh. Asachi și, totodată, a deschis larg coloarele revistelor pentru colaboratorii din Principate.

Ordăe cu întemeierea presei, Barițiu a pus și problema înființării tipografiilor românești. În 1850 Șașuna inaugurează la Sibiu prima tipografie românească din Ardeal și în 1851 Barițiu înființează a doua la Brașov. Prin înființarea lor „s-a spart monopolul secular” al tipografiilor străine. Se inaugurează o nouă eră tipografică.

Barițiu n-a fost străin nici de istoriografie, mai ales după instaurarea dualismului austro-ungar (1867), cînd publică studii și documente. Opera sa istorică este „Părți alese din istoria Transilvaniei pe ultimele două sute de ani” (3 vol. 1889—1891), lucrare de sinteză a istoriografiei române ardeleni de secolul al XIX-lea, valoroasă și astăzi prin partea ei memorialistică.

Se remarcă și ca mare om politic. La început nu s-a implicat direct în viața politică. După 1861, ordăe cu schimbarea politicii austriece, este prezent la toate manifestările naționale, ia parte (în 1863—1865) la dezbaterile Dietei din Sibiu, cît și ale parlamentului din Viena. Remarcabilă este adresa lui către Senatul imperial cu privire la absoluționul, pentru afirmarea și revindicarea drepturilor de bază ale românilor ardeleni. A luptat împotriva dualismului prin care Transilvania și-a pierdut seculara sa autonomie și statutul de principat din 1541, fiind unul dintre protagoniștii „pasiivismului”, adică al boicotării parlamentului de la Budapesta. Cu ocazia pronunțamentului de la Blaj din 1868 (aniversarea a două decenii de la Adunarea de la Blaj), Barițiu a redactat un memoriu, care prin caracterul lui revendicativ, este cel mai îndrăzneț manifest românesc de la începutul perioadei dualiste.

Barițiu a fost și un veritabil om de cultură, cu o activitate remarcabilă în toate domeniile și aspectele culturale. Se numără printre cîtorii ASTREI, secretar principal, apoi președintele ei. De la începutul Societății Academice a fost membrul ei, președintele Secției istorice, iar la bătrînețe președintele Academiei. Ca și Heliade și Asachi, a pus în discuție marile probleme ale dezvoltării culturii ardeleni, văzute întotdeauna în legătură organică cu cea a întregului popor român. „Foaia” și apoi „Gazeta” s-au unit în aceeași acțiune largă de promovare a culturii românești. Împotriva tendințelor de maghiarizare a școlilor și gimnaziilor profesionale, Barițiu pledează pentru extinderea învățămîntului românesc și pentru înființarea de noi instituții școlare, cum a fost cazul liceului confesional din Brașov (1851).

Barițiu se numără printre fruntașii revoluției din 1848. În anii premergători acestei revoluții, rămasii de pe ambele versante ale Carpaților aveau clară conștiință despre unitatea lor. În 1834 a fost descoperită la Sibiu o societate secretă, între membrii căreia se afla și Barițiu, care urmărea unirea tuturor românilor. În ciuda măsurilor represive, conștiința unității a devenit către 1848 un postulat al opiniei publice progresiste. Prezența lui Buzatu în 1848 la Cornăușii, unde era refugiat grupul celor 14 moldoveni, ca și în Țara Românească este dovada clară a legăturilor existente între tinerii din aceste țări. În Transilvania, aceste legături au dus la nașterea mișcării naționale, condusă de intelectuali, din care n-a lipsit nici Barițiu. Gazetele lui au contribuit în mare măsură la intensificarea sincronizării luptei pentru unitatea tuturor românilor.

La vestea izbucnirii revoluției din Paris (22 iulie 1848), Viena (13 martie) și Pesta (15 martie), gazetele lui (Bărnuțiu salută primele succese ale revoluției, cu speranța că aceasta va rezolva cele mai acute

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. Ieremia B. Ghita

Cateheză despre femeia samarineancă de la fîntîna lui Iacob

I. Pregătirea aperceptivă

Exista încă cu veacuri înaintea venirii Mîntuitorului dușmănia între samarineni și iudei, manifestată sub diferite forme, inclusiv pe plan religios. Iisus depășește în mai multe situații și împrejurări această înrăzămire.

II. Anunțarea temei

Una din acestea este și cea prilejuită de convocarea Mîntuitorului cu femeia samarineancă de la fîntîna lui Iacob, la care ne vom referi în cele ce urmează:

III. Tratarea

Iată relatarea Sfîntei Evanghelii: „Deci a venit în cetatea Samariei, care se cheamă Sihar, aproape de locul pe care l-a dat Iacob lui Iosif, fiul său. Și era acolo fîntîna lui Iacob. Iar Iisus fiind ostenit de călătorie, s-a așezat lîngă fîntîna. Și era ca la al șaa-

selea ceas. Atunci a venit o femeie din Samaria ca să scoată apă. Zis-a ei Iisus: de-mi să beau. Căci unuia Lui se dusese în cetate să cumpere mîncare. Deci i-a zis femeia samarineancă: cum Tu, iudeu, ceri să bei apă de la mine, femeie samarineancă? Pentru că nu au amestec iudeii cu samarinenii. Răspuns-a Iisus și a zis: de ai fi știut tu darul lui Dumnezeu și cine este cel ce-ți zice: de-mi să beau, ai fi cerut tu de la el și ți-ar fi dat apă vie. Așa a Lui femeia: Doamne, nici găteală nu ai și fîntîna e adîncă; de unde, dar, ai apa cea vie? Nu cumva ești tu mai mare decît părintele nostru Iacob, care ne-a dat această fîntînă și el însuși a băut din ea și fiii lui și turmele lui? Iisus a răspuns și a zis: Ori cine bea din apa aceasta va înseta iarăși; dar cel ce va bea din apa pe care o voi da Eu nu va mai înseta în veac, cîntiapa pe care o voi da Eu se va

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot profesor Sorin Cosma

O datorie de conștiință

Am auzit vorbindu-se de o carte a scriitorului basarabean Ion Druță: „Povara bunătății noastre”. Nu știm exact ce tratează această carte, dar titlul ei ni se pare extrem de grăitor, deși pare a exprima un paradox. Cum, adică: bunătatea noastră atrage după sine o greutate, o durere, un neajuns, o povară? După cum știm, bunătatea merge de obicei mîna în mîna cu surorile ei mai mici: mulțumirea, recunoștința, bucuria, mișcarea și încă altele asemenea acestora. Și totuși, bunătatea are și ea durerile ei, adesea deosebit de mari, greuțături ei, apăsările ei, cum spune autorul de mai sus. Probabil că din astfel de constatari a izvorît și zicala românească: Fă bine ca să-ți auzi rău. De cîte ori, de pildă, primești în casa ta un biet om ca să-i dai un adăpost, ca pînă la urmă el să se pună să stăpînă pe ea și să te scoată afară. Sau împrumuți pe cineva cu inimă înțelegătoare, ca apoi cel împrumutat sau ajutat într-un fel sau altul din cauzele meschine să-ți întoarcă spatele și să-ți devină cel mai mare dușman, ceea ce nu ne va descuraja desigur în a urmări și a face binele.

Titlul cărții lui Ion Druță ne duce cu gîndul și la ceea ce ne spune Sf. Apostol Pavel, cînd zice: „Toți cîți cu bună cucernicie vor să viețuiască întru Hristos-Iisus vor fi prigoniți” (II Tim. 2, 13), cu alte cuvinte, vor purta povara suferințelor generate de adevărul, de dreptate și alte valori cărora dorește să le dea viață în cămora Binelui absolut — Dumnezeu.

Ca popor creștin în toate fibrele ființei sale, românii au avut și ei din plin parte de astfel de suferințe. Mai ales cei din Transilvania și din Basarabia. „Ar trebui volume pentru descrierea persecuțiilor nelănturite suferite de poporul român din Transilvania”, scrie undeva venerabilul nostru pr. prof. acad. D. Stăniloae.

„Sîntem un popor milos — subliniază și N. Iorga —, un popor care nu jignim și nu prigoniim. Suflul nostru tăgăduiește oricare din mijloacele de a face violență altor suflete omenesci”. De aceste nobile însușiri ale poporului român se pare însă că s-a prohibit și abuzat, uneori chiar peste măsură.

Aniversăm în aceste zile Revoluția din 1848, care, în Transilvania, a costat viața a zeci de mii de români torturați și ucizi de către cei pe care i-am primit pe plaurile noastre și cărora nu le-am făcut niciodată nici un rău; sate arse, reședința episcopală ortodoxă din Sibiu devastată și bibliotecă arsă etc. Poporul maghiar, și el, „lupta pentru libertate în timp ce conducătorii lui făceau lanțuri de robie pentru celelalte națiuni supuse lor”, cum arată chiar un autor maghiar (Fényes Samu: Ungaria revizionistă).

Să venim mai aproape de noi, la dictatul de la Viena din toamna anului 1940, cînd cine de viața în fostul județ Trei Scaune nu știa că între noi și confrății noștri secui este vreo deosebire, conviețuind în deplină armonie, cînd, în localitatea Covasna de pildă, industria toată și comerțul

erau în mîna acestor confrăți, dar cînd s-a dezlăntuit asupra noastră un inimaginabil val de rău, revărsată pînă și asupra bisericilor noastre, fiind dărmate — și nu vom înceta să subliniem mereu această barbarie, alături desigur de alte multe fărâdelegi — 7 biserici ortodoxe din actualul județ Covasna, care se adaugă la cele peste 150 biserici parohiale și mănăstiri arse și dărmate de habsburgii catolici în secolul XVIII.

După 23 august 1944 — cînd pe dealurile de la Podul Olt, Dobolul de Jos și Sf. Gheorghe au căzut sute de tineri români, unii chiar din zonă, pentru alungarea armatelor horthyste, cimitirul eroilor din Dobolul de Jos, jud. Covasna, stînd mărturie în acest sens, după o scurtă perioadă de administrare românească, s-a reasezat din nou stăpînirea horthystă, dar cu o altă firmă, cînd atotputernice erau gîrzile secuiști, chipurile „ale săracilor”, conduse de un oarecare Pilla, gărzi sprijinite de trupele sovietice, oprîmînd din nou pe bieții români din zonă și jefuindu-i în fel și chip.

Mulți dintre acești zecini ai stăpînirii maghiare s-au înscris în Partidul Comunist și, intrînd în miliție și securitate, au devenit propagatori și cîini de pază al orînduirii care ne-a „fericit” peste 40 de ani, perioadă în care s-a dat cu fîrnăscul la temelia vieții materiale, dar mai ales spirituale a poporului nostru.

Încă din 1947 au început să se simtă mai vădit efectele unor astfel de zecini cîini de pază, cînd, în zona de care vorbim, cînd un român ridică puțin capul era de-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

(Urmare din pag. 1)

Melchisedec urmărește de aproape evoluția lucrurilor. El pare a nu fi sigur că Ciril Lukaris ar fi autorul Mărturisirii calvine puse sub numele lui. Dar îl încurcă ceva: de ce Lukaris nu a respins acuzația de calvinism? Melchisedec crede că, fiind bun prieten cu protestanții care l-au ajutat, n-a vrut să se dezică de prietenia lor! Greu de admis. Dositei al Ierusalimului în Mărturisirea sa spune totuși că Lukaris, în particular, a spus mereu că nu e el autorul Mărturisirii ce se pune sub numele său, dar în public n-a voit s-o combată (p. 23) și n-a scris nimic contra ei (p. 29).

Oricum, Melchisedec nu admite Mărturisirea zisă a lui Lukaris. O condamnă.

Povestește apoi pe larg desfășurarea Sinodului de la Iași (1641 sau 1642); apărind conținutul Mărturisirii lui Petru Movilă și fiind de partea celor care admit prezența Iașiului chiar a Marelui Mitropolit, autor. Îi acuză pe constantinopolitani de lipsă de onestitate, deoarece, printr-o politică dublă, au ținut aproape ascunsă Mărturisirea lui Petru Movilă până în 1662, când au recunoscut-o printr-un Sinod, dar Petru Movilă murise. Nici cei de la Constantinopol nu ne-au iubit întotdeauna!

Melchisedec, urmînd pe Dimitrie Cantemir, ne dă multe știri despre Mitropolia Moldovei și, în special, despre independența ei după Sinodul de la Florența cînd, rîndu-se de Constantinopol, trece sub Ochrida, dar Ochrida aproape că nu mai exista, așa încît Moldova deveni autocefală (p. 46). Mai târziu s-au reluat legăturile cu Constantinopol, pe vremea Patriarhului Partenie, în timpul Sinodului de la Iași. Dar tot în vremea aceea Sf. Mir s-a sfințit totuși la Iași (p. 49).

Dizertația lui Melchisedec consideră că Sinodul de la Iași a fost împotriva calvinilor (p. 68). El arată că tot împotriva calvinilor s-a mai ținut un sinod la Iași în 1645, numai cu ierarhii moldoveni și munteni.

Vom încheia aceste referințe la protestantism cu aprecierile lui Melchisedec, aprecieri care ni-l prezintă ca pe un mare apărător al Ortodoxiei: „Românii au defăimat din todeauna protestantismul sub toate formele lui, ca pe o religie abătută cu totul de la dogmele credinței ortodoxe; și anume pentru că secele protestante au deformat și schilodit doctrina bisericească; prin suprimarea și schimonosirea tainelor ortodoxe; prin suprimarea cinstirii și închinării sfinților, a moaștelor și a iconeilor; prin suprimarea posturilor stabilite de Biserică, ca semne văzute ale evlaviei ortodoxe, prin suprimarea monahismului și a mîndrităilor, atît de iubite și sfinte la Români” (p. 58).

Melchisedec cunoaște și compătimește situația din Ardeal, unde românii au avut de pătimit mult de la „confesiunile domnitoare”. Descrie pe larg suferințele din partea calvinilor ale lui Ilie Iorest. Comentează pozitiv intervenția mitropolitului Varlaam prin Răspunsul la Catehismul calvinesc. El arată că Varlaam a și convocat al II-lea Sinod de la Iași (1645) tot contra calvinilor (p. 69), ba chiar și descrie amănunțit cum arăta și ce cuprindea Catehismul calvinesc, pe de o parte, și ce răspuns a alcătuit Sinodul din 1645 la fiecare punct din Catehismul calvinesc (p. 71—77), pe de altă parte. Nu știu de ce nu-l pomenește pe Sava Brancovici!

La sfîrșit Melchisedec reia problema Mărturisirii lui Ciril Lukaris, căutînd din nou să-l discolpe, pe el, nu textul Mărturisirii puse sub

Melchisedec Ștefănescu, apărător al Ortodoxiei

numele lui. Dă și textul combaterii Mărturisirii puse sub numele lui Lukaris, combatere făcută de către Dositei al Ierusalimului (p. 92—110) în Mărturisirea sa.

Și, la sfîrșitul a peste 100 de pagini de expuneri detaliate, Melchisedec conchide:

„Cu aceasta (e vorba de epistola patriarhilor cu care au fost trimise Anglicanilor în 1723 deciziile Sinodului de Ierusalim) s-a pus capăt pentru totdeauna încercărilor protestanților de a dovedi că dogmele lor cele inventate de Luther, Calvin și de alți ereziarhi produși de protestantism ar fi aceleași ca și ale Bisericii Orientale de Răsărit. Sinodul de la Ierusalim a stabilit pentru todeauna granițele dogmatice între Ortodoxismul oriental și protestantism. De aceea — conchide Melchisedec — luptele acestora au trecut de pe terenul bisericesc pe cel politic, precum și luptele Ortodoxiei cu papismul” (p. 113).

Într-un limbaj direct, lășind politețea deoparte, cu supărare — deși altă dată va avea și accentue ecumenice — de data aceasta Melchisedec li se adresează și luteranilor, și calvinilor, și catolicilor, mai ales cînd aceștia se prezentau cu pretenții de aducători de cultură și de ajutoare:

„Voi veniți în numele statelor și ale națiunilor voastre, ca să aduceți o nouă tiranie durabilă asupra țărilor noastre ortodoxe. Noi încă n-am scăpat cu toți de turci și de legea lor cea rea, și ne recomandăm așii noi. Vă apreciem: duceți-vă de unde ați venit și ne lăsați în pace; ne vom face noi fără voi cultura noastră națională, vom îngriji de Biserica noastră națională, de bolnavii și de săracii noștri și de tot ce privește prosperitatea noastră. Noi n-avem trebuință de voi, fiindcă tot ce este bun în Biserica noastră, la noi există și a existat înainte de ivirea voastră în lume, și a născocirilor voastre, cu care amăgiți omenirea” (p. 116).

Cam dur! Încă nu apăruse limbajul ecumenic! Dar trebuie citit textul în contextul din februarie 1890, cînd e datat, ca scris la Roman! Și să reținem din el doar ceea ce e încă valabil și azi. Judece fiecare.

Într-o ședință a Sf. Sinod din primăvara lui 1883 Melchisedec a citit un referat intitulat: „Papismul și starea actuală a Bisericii Ortodoxe în Regatul României” (București, 1883).

Face istoria catolicismului în Țările Române, cu erudiție și cu sistem. Folosește mult pe Hunfalvy, Die Rumänien, pe Cantemir, pe Maior, pe Șincai ș.a. Arată că părăsirea Ortodoxiei de către nobilii români, și trecerea lor la catolicism, i-a maghiarizat (Hunfalvy, p. 122—124, cf. Melchisedec p. 7). Melchisedec crede că românii și-au cunoscut întotdeauna credința și deosebirile de cea catolică (p. 29). Uniția din Ardeal a mîrit teama și antipatia românilor ortodocși față de Biserica Apusului. Crede că la aceasta a contribuit și publicarea în limba română a cărților de apărare a Ortodoxiei (p. 31).

O datorie de conștiință

(Urmare din pag. 1)

clarat imediat reacionar și trimis se știe unde și cînd un foarte mare număr de români din Covasna au fost declarați chibaburi, storcîndu-se de la ei mai mult împozit decît se scotea din întreg raionul Tg. Secuiesc din vremea aceea. Pe lingă cazurile singulare, de suferințe, unele de nedescris, a avut parte un întreg grup sau lot de români din Covasna — Voi-nești și împrejurări, învinuți de tentativă de răsturnare a orînduirii, fiind vorba mai degrabă de o rezistență pasivă față de „binefacerile” care începeau să se reverse peste noi, ipotestază în care, în acei ani, se afla de altfel majoritatea absolută a poporului român.

O elementară conștiință uman-cresătinească și națională ne îndatorează să-i aducem în atenție pe toți componentii acestui lot covăsnean, în primul rînd pe cei trecuți pe tărîmul veșniciei, cărora le aducem acum și simțămînte de profundă pioșenie și rugă către Cel Atotputernic, ca El să-i ierte și cu dreptii să-i numere pe: maiorul de aviație Gavrilă Neguț, ing. Nicolae Trandabur, notarul Ioan Ceangă, cîntărețul bisericesc Florea Lungu, Ștefan Munteanu, Nicolae Bîrlă, Avram Preada, Leonida Luca, Mihai Toma, fugit și apoi prins și condamnat, Eli-

sabeta Toma, soția lui, Eufrosina Manole — toți din Covasna-Voinești; pr. Ioan Ciurea, om de o rară bunătate și noblețe sufletească, și Nicolae Ciobanu, ambii din Poiana Sărată; Ioan Pătrușel din Zagon; Marin Ionescu, fugit ani mulți, și Avram Dumitru, ambii din părțile Vrancei, ca și Oprea Filip. Din același grup au mai făcut parte, aflîndu-se în viață: învățătorul Ioan Oltean, pr. Romulus Ciora, fost preot în Zăbala, Mircea Toma, Nicolae Ceangă, Vasile Luca, frații Ioan și Petru Preda, Dumitru Șerban și cel ce semnează aceste rînduri, ca mai tînar dintre toți.

Majoritatea am fost arestați într-o noapte de la mijlocul lunii august 1948, cînd, de cel puțin, pe la ora 1,00 m-am trezit cu trei pistoale la cap. La poartă am fost împins într-o dubă neagră, unde, prin întineric, l-am recunoscut pe nenea Tică Bel, cum îl zicem și astăzi învățătorului I. Oltean. Am fost duși la sediul securității, care se instalase deja într-o vilă nouă din Covasna, și în aceeași noapte cu un camion am fost transportați la Sf. Gheorghe. Aici, într-o casă din spatele actualului palat al telefoanelor, a urmat cîteva nopți de groază, încît unii dintre noi erau pe punctul de a-și curma zilele. Niciodată nu

mi-am putut închipui că sînt oameni capabili de așa ceva, să chinuiești niște semeni de-ai tăi pe care nu i-ai văzut în viața ta și despre care nu știai prea multe decît ceea ce te străduiai să le pui în spate. Suferințe nu numai fizice, ci și diabolice acțiuni psihice: cînd o echipă te lăsa din bătaie, leșinat pe podea, și cînd vedeai că începi să miști, o altă echipă intra dintr-o cameră alăturată, cu întrebarea: Ce aveți mă cu asta? — zicîndu-ți atunci în sine ta că gata, s-a terminat, iată mai sînt și oameni de inimă. Ca la răspunsul celor ce te lăssau din bătaie: Păi, voi nu știți cine este asta, — începînd să îi descrii în fel și chip, cei ce veneau spuneau: Așa! atunci lăsați-l pe noi, încît, răvășit, întors pe dos și sufletește, începea o nouă tranșă de bătaie.

Dintre acești „eroi” anchetatori n-am reținut decît pe cel ce turna apă pe noi, despre care se zicea că este o rudă a ministrului de atunci Vasile Luca (Lukács László), de loc se pare din Lemnia, o localitate de lingă Tg. Secuiesc.

A urmat apoi o iarnă în închisoarea din Sf. Gheorghe, ale cărele celule erau făcute din piatră masivă, în martie 1949 un așa-zis

proces la Tribunalul militar din Sibiu și cele ce au mai fost după acesta.

„Cred așa spune monahul Nicolae de la Rohia în Jurnalul Fericirii — că dacă din închisoare pleci și de pe urma suferinței e alegi cu dorințe de răzbuțare... închisoarea și suferințele au fost haram. Iar dacă rezultatul este un complex de liniște și înțelegere și de scribă față de orice silnicie... înseamnă că suferințele și închisoarea au fost spre folos și tîn de căile nepăstrunse pe care-i place Domnului a umbla”.

Au astfel de ultime simțăminte au ieșit în general din închisorile prin care au trecut și cei pe care ne-am permis să-i arătăm mai sus, dar care cu toții ar pune la inima tinerei generații de astăzi cuvintele din Cartea Iov: „Întreabă pe cei care au fost înaintea noastră și ia aminte la cele trăite și pășite de părinți” (Iov 8, 8), căci numai așa istoria devine o învățătoare a vieții (Magister vitae). În felul acesta vom înțelege mai bine și sensul „poverii bunătații noastre”, care reprezintă credem noi, o cunună de noblețe pentru poporul nostru, prin care „el participă, în felul lui, la eternitatea ființei”, după spusa lui C. Noica.

DIN SF. SCRIPTURĂ

— Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blastămă pe voi și vă rugați pentru cei ce vă supără și vă prigonesc pe voi. (Matei 7, 12)

Cateheză despre femeia samarineancă...

(Urmare din pag. 1)

face în El izvor de apă curgătoare spre viața veșnică. Femeia a zis către El: Doamne, dă-mi această apă ca să nu mai insetez, nici ca să mai vin aici ca să scot. Iisus i-a zis: mergi și cheamă pe bărbatul tău și vină aici. Femeia i-a răspuns și a zis: nu am bărbat. Iisus i-a zis: bine ai zis că nu ai bărbat. Căci cinci bărbați ai avut și cel pe care îl ai acum nu-ți este bărbat. Aceasta adevărat ai spus. Femeia i-a zis: Doamne, văd că Tu ești proroc. Părinții noștri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm. Și Iisus i-a zis: Femeie, crede-mă că vine ceasul cînd nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim vă veți închina Tatălui. Voi vă închinați căruia nu știți; noi ne închinăm căruia știm, pentru că mintuirea din iudei este. Dar vine ceasul și acum este, cînd adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și în adevăr, că și Tatăl astfel de închinători își dorește. Duh este Dumnezeu și cei ce l-au închinat trebuie să l-au închinat în duh și în adevăr. I-a zis femeia: știm că va veni Mesia care se cheamă Hristos; cînd va veni Acela ne va vesti nouă toate. Iisus i-a zis: Eu sînt. Cel ce vorbesc cu tine. Dar atunci au sosit ucenicii Lui și se mirau că vorbea cu o femeie. Însă nimeni nu a zis: ce o întrebă? sau: ce vorbești cu ea? Iar femeia și-a lăsat găleata și s-a dus în cetate și a zis oamenilor: veniți de vedeți un om care mi-a spus toate cîte am făcut. Nu cumva Acesta este Hristosul? Și au ieșit din cetate și veneau către El. Între timp, ucenicii Lui îl rugau, zicînd: Învățătorule, mîncîncă. Iar El le-a zis: Eu am de mîncat o mîncare pe care voi nu o știți. Ziceau deci ucenicii între ei: nu cumva i-a adus cineva să mînce? Iisus le-a zis: mîncarea mea este să fac voia Celui ce m-a trimis pe Mine și să săvîrșesc lucrul Lui. Nu ziceți voi că mai sînt patru luni și vine secerișul? Iată zic vouă: ridicăți ochii voștri și priviți holdele că sînt albe pentru seceriș. Iar cel ce seceră primește plată și adună roade spre viața veșnică, ca să se bucure împreună cu cel ce seamănă și cel ce seceră. Căci în aceasta se adevărește cuvîntul: că unul este semănătorul și altul secerătorul. Eu v-am trimis să secerăți ceea ce voi nu ați semănat. Alții au muncit și voi ați intrat în munca lor. Și mulți samarineni din

cetatea aceea au crezut în El, pentru cuvîntul femeii care mărturisise: mi-a spus toate cîte am făcut. Deci, după ce au venit la El samarinenii îl rugau să rămînă la ei. Și a rămas acolo două zile. Și cu mult mai mulți au crezut pentru cuvîntul Lui. Iar femeii îi ziceau: credem nu numai pentru cuvîntul tău, căci noi înșine am auzit și știm că Acesta este cu adevărat Hristosul Mintuitorul lumii! (Ioan 4, 5—42).

IV. Recapitularea — Aprecierea

Vedem din relatarea Sfintei Evanghelii că Domnul i se descoperă femeii samarineancă ca Mesia, într-un mod gradat. La început apare un simplu călător însetat și ostenit de drum și arșița soarelui. Apoi depășește dușmănia existentă între iudei și samarineni. Pe urmă se arată ca profet și, în sfîrșit, ca Mesia. Care este consecința acestei descoperiri? (Atît în sufletul femeii, cît și în sufletul locuitorilor Samariei care l-au primit pe Iisus, se produce o transformare lăuntrică, o înnoire duhovnicească. Toți devin mărturisitorii Domnului, ca și cum ar fi Apostolii Lui). Este cunoscută dușmănia dintre iudei și samarineni ca fiind atît de mare, încît iudeii treceau prin Persea, ca să ajungă în Galileea, ocolînd Samaria, deși drumul era mult mai lung. Apoi, scrierile rabinilor consideră păcat a mîncă și a bea cu samarinenii. A mîncă, de pildă, pline de la samarineni, spuneau ei, este ca și cum ar mîncă cineva carne de porc, ceea ce era neîngăduit de Lege. Cum procedeau Domnul și Apostolii? (Domnul îi cere femeii să bea apă, iar Apostolii merg să caute hrană în Samaria și apoi rămîn două zile aici). Este oare aceasta un păcat? (Nu poate fi păcat, fiindcă mîncarea și băutura în sine nu sînt rele. Pe de altă parte, Dumnezeu „a făcut tot neamul omenesc dintr-un singur”. El este Părintele tuturor oamenilor și toți sînt fiii Lui și astfel toți devin frați între ei). Ce arată Mintuitorul prin aceasta? (Că toți oamenii sînt chemați la mintuire. Toți au păcătuit prin Adam, toți sînt păcătoși, deci toți „bolnavii au nevoie de doctor”, indiferent căruia neam aparțin). Ce caracter are mintuirea în acest caz? (Caracter universal). De unde mai reiese caracterul universal al mintuirii? (Din

noua închinare în duh și adevăr pe care Domnul o va întemeia. Nici la templu, nici în Garizim. Oricine poate intra în comuniune cu Dumnezeu, oriunde s-ar afla). Ce demonstrează acest fapt cu privire la cunoașterea lui Dumnezeu? (Că Dumnezeu este Duh și Adevăr și că El „nu locuiește în temple făcute de mîni omenești, nici nu se slujește de mîni omenești... Căci în El trăim, ne mișcăm și sîntem”). De ce Mintuitorul a întemeiat închinarea în duh și adevăr? (Fiindcă, așa cum ne arată pericopa, iudeii credeau că Dumnezeu se află numai în templu, iar samarinenii credeau că numai pe Garizim, Mintuitorul vrea să depășească această imagine și cunoaștere îngustă despre Dumnezeu). De ce Apostolii rămîn mirați cînd îl văd pe Domnul vorbind cu femeia; știu ei cine este această femeie, cunoșteau ei comportarea pe care a avut-o, sau o are ea? ((Nu). Dar atunci, de ce? (Fiindcă în acele timpuri femeia era disprețuită. Ea nu era socotită egală cu bărbatul, ci mai degrabă o servitoare a lui. Femeile nu aveau voie să stea cu bărbatul de vorbă, cînd unul din ei primea oaspeți. Ea stătea retrasă și îi servea. Cînd mîncă cu bărbatul ei, nu era alături de el, ci la picioarele lui). Descoperindu-Se ca Mesia unei femei, asemenea bărbaților, ce ne arată Domnul prin aceasta? (Că femeia este egală cu bărbatul în fata lui Dumnezeu, fiind chemată la aceeași mintuire).

V. Asocierea

Mintuitorul a adoptat todeauna atitudini de bunăvoință față de toate neamurile, acordînd vindecarea de boli, chiar dacă uneori le-a pus la încercare credința, cum este cazul femeii cananience, sau a sutașului. A folosit însă prilejurile respective, spre a le oferi ca exemple de urmat. Referindu-se în special la samarineni, prin frumoasa pildă a „samarineanului milostiv”, Domnul oferă exemplul de binefacere și dăruire al samarineanului, spre deosebire de exemplul negativ al preotului și levitului, care trec cu indiferență pe lingă suferința „celui căzut între tilhari...”. La fel, Evanghelia ne arată că din cei zece leprouși vindecați, doar unul se întoarce spre a-i mulțumi recunoscător

Spre deosebire de pornirea aproape violentă împotriva protestantismului, limbajul față de catolici e mai ecumenic. Arată că din vechime Biserica catolică a fost tolerată, ocrotită de guverne, scutită și miluită, împreună cu clerul ei, în România (p. 39). Nu admite însă încercările Romei de a se întinde și dezvolta în dauna Ortodoxiei și, mai ales, de a considera Ortodoxia slabă. „La Roma se știe foarte bine că un popor nu poate exista fără religie și, crezînd că religia și Biserica Ortodoxă a românilor sînt moarte, mesterii cei iscusiți de acolo aleargă să le înlocuiască cu ale lor pe care le cred nemuritoare și eterne” (p. 83). Nu-i plac vizitatorii sau vicarii apostolici. Nu-i place că vor un Mitropolit al Bucureștilor, ca și cînd n-ar exista acolo un Mitropolit ortodox. Nu-i place că cel de la Iași își va zice Arhiepiscop și, că un episcop se va instala la Galați cu titlul Gălățeanul, și altul la Craiova, cu titlul „Craioveanul”. Biserica catolică „tinde a domina toată lumea” (p. 84—85), zice el. Și nu-i place nici aceasta. „De secole ne urmărește și pe noi români și încearcă mereu să facă cîțiva pași înainte. De reușese, bine, ea merge înainte; de nu, ea face pașii, lucrează în ascuns și apoi la timp iese pe față, și așa necontenit” (p. 85).

Le-a citit bine stratagama! Și nu-i cruță. Le-o dezvăluie. Și apoi afirmă: „Biserica noastră ortodoxă pe lingă doctrinele sale sănătoase, creștinești, evanghelice, are valoarea vechimei apostolice și tradițiunile celor mai mari dascăli ai orientului creștin, respectați în toată creștinătatea și, ce este mai mult, are tipul său și caracterul particular de Biserica națională” (p. 86). Roma e cosmopolită și nu numai că nu este favorabilă naționalităților, ci le este chiar dușmană, și le sacrifică oricînd, aceasta o cer interesele ei (p. 88). În Galizia contribuie la polonizarea rutenilor, în Ungaria la maghiarizarea românilor și a slavilor (p. 89).

Melchisedec ne mai dă o informație: „Țăranii papistași săteni din România, dacă îi întrebă de ce naționalitate sînt, răspund că sînt catolici; preoții lor sînt aleși din neamuri străine: poloni, italieni, unguri, nemți, prin urmare nu este a se aștepta de la ei sentimente naționale române... Sentimentele naționale nu vor străbate niciodată în comunitățile catolice... Dar națiunile române îi trebuie o Biserică națională, pentru noi și în hotarele noastre... Papismul caută deșerturi, spre a le umple el” (p. 89—90).

Aceasta nu înseamnă că Melchisedec și-a uitat sentimentele ecumenice și toleranța. El reaminteste: „Românul este din fire tolerant”, dar se declară împotriva a ceea ce am numi astăzi prozelitism sau trecerea ortodocșilor la alte credințe. „Românul crede om de nimica pe acel ce reneagă legea lui” (p. 93).

Iată și o pagină profetică, rostită cu mai mult de o sută de ani în urmă, care ne descoperă un Melchisedec nu numai bine informat asupra tuturor situațiilor de pe vatra românească, ci și un interpret și analist de mare exactitate a sensurilor evenimentelor și, în același timp, un vizionar care prevede evoluția stărilor de lucruri, cărora le înțelege substraturile.

„Dacă Români unii din Ardeal nu și-au pierdut încă naționalitatea română, cauza este pentru că ei păstrează încă în mare parte bazele Bisericii Ortodoxe naționale. Dar uniția este primul pas spre catolicism și propaganda română nu se va lăsa pînă ce nu-i va face pe deplin catolici-romani, reformînd treptat și pe nesimțite totul, pînă ce îi va introduce în cosmopolitismul său” (p. 93).

Iată acum, peste o sută și nouă ani, pasul acesta a și fost făcut: ei sînt acum catolici romani! Melchisedec îi deplînge „pe cei ce s-au distins prin servilismul lor cauzei Bisericii române”, avînd grijă să-l scoată din această categorie pe Cipariu, pe Maior, pe Șincai, care au fost, tocmai pentru că au refuzat servilismul, marginalizați și chiar persecutați (p. 94—95). Deplînge — și îi dăm dreptate — faptul că „și poporul român este capabil a fi ademenit la renegarea religiei”, cu suza că e supus todeauna ademenirii cu foloase materiale, și cu amăgiri. Melchisedec a văzut ceea ce spunem și noi din observația directă: „În Transilvania mulți români au trecut la calvinism și apoi sau contopit cu secuții și cu ungurii. Vechia nobilime română din Transilvania și Ungaria, toată — adaugă el cu referire și la trecerile la catolicism — trecînd la catolicism s-a maghiarizat” (p. 95).

El se explică de îndată că prin cele ce spune nu trebuie să se simtă nimeni jignit, dintre catolicii-romani din România, pentru că noi rămînem toleranți, dar ne apărăm Biserica noastră națională și ne ferim de amestecul străinilor în afacerile noastre naționale (p. 95). Dă drept exemple de toleranță și înțelegere faptul că săvîrșim Tainele Bisericii celor ce n-au preoți catolici pe aproape, fără să le cerem să se facă ortodocși (p. 96). Apreciază cu elogii opera culturală a lui Șaguna în Transilvania (p. 101).

În concluzie, vom arăta că Melchisedec a iubit Ortodoxia. Excesele de limbaj, care pot apărea astăzi exagerate și anticumenice, poate erau firești într-o epocă de agresiune cînd calvină, cînd catolică. În astfel de epoci repetate, atitudinea sa redevine actuală. Dar el zice: „... Armele noastre de apărare nu pot fi scoase de aiurea, decît din simțul nostru național, — românismul, și din devotamentul nostru religios — Biserica Ortodoxă Română” (p. 72—73).

O altă sursă de apărare trebuie să fie cultura. El face apel la îmbunătățirea culturală, intelectuală și morală a clerului, pentru că altfel se va ajunge la „stîngerea treptată a simțului religios, în popor și în clasele culte, prin răspîndirea doctrinelor anti-creștine și anti-sociale” (p. 79).

Avertismentul nu pare lipsit de actualitate! Iată cu cîte sfaturi ne binecuvîntează Melchisedec, valabile chiar și după o sută de ani de la moarte. A fost mare în toate. În cultură, în credință. În erudiție. În prezviu. În suferințe. În răbdare. În iubire față de Biserica și neamul său. E un mare model. Un exemplu de ierarh. Pentru generația noastră — cu probleme asemănătoare — și pentru generațiile viitoare. Căci valorile esențiale pe care le-a onorat și promovat el sînt valori fără de moarte și fără de vîrstă.

Domnului pentru marele act de binefacere. De aici vedem că Domnul oferă mintuirea Sa tuturor neamurilor.

VI. Generalizarea

Referindu-se la caracterul universal al mintuirii, Sfîntul Apostol Pavel spune că „nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici slobod, nu mai este parte bărbătească și femeiească, pentru că voi toți unul sînteți în Hristos Iisus” (Galateni 3, 28).

VII. Aplicarea

Faptul că creștinii se închină în biserică, nu înseamnă că ei nu se închină în duh și în adevăr. Biserica privită ca locaș de închinare nu exclude atotprezența lui Dumnezeu, nu îl localizează pe Dumnezeu numai aici, ci ea reprezintă locașul sfințit unde se aduce jertfa sfințită și duhovnicească spre preamărirea Lui, spre curățirea de păcate și continua înnoire în bine a vieții credincioșilor. Ca dovadă este faptul că în situații speciale, Sfîntele Taine care ne comunică harul mintuitor pot fi săvîrșite și în altă parte. Locașul sfințit rămîne însă de preferat, fiindcă oferă atmosfera de sfințenie și fiindcă răspunde poruncii lui Dumnezeu de a lăsa pe locaș sfințit, tocmai pentru că închinarea în duh și în adevăr să aibe un cadru mai potrivit de desfășurare. Cit de duhovnicească este Sfînta Liturgie și la ce înălțare duhovnicească se pot ridica credincioșii atunci cînd, participînd la ea, se împărtășesc de roadele de sfințenie pe care Jertfa Euharistică le oferă!... Cit de frumoase și pline de mireasmă duhovnicească sînt și celelalte rugăciuni și cîntări ale celorlalte Sfînte Taine, sau serviciu religioase oficiate în locașul sfințit!...

Întîlnirea Mintuitorului cu femeia samarineancă la fîntina lui Iacob constituie pericopa evanghelică rînduită de Biserică să fie citită și tîlmăcită credincioșilor spre zidire duhovnicească în duminica a V-a după Paști, spre a ne arăta că lumina învierii cuprinde pe toți oamenii, că mintuirea pe care ne-o oferă mormîntul gol al Domnului are un caracter universal, restabilind armonia firii în dragostea, pacea și bucuria Duhului Sfînt.

Sfântul voievod Ștefan cel Mare

Acesta este titlul unei lucrări publicate în 1992, la Craiova, de I. P. S. mitropolit Nestor al Olteniei. Lucrarea constituie un cuvânt de preamărire al voievodului Ștefan cel Mare. Ea pornește de la textul psalmului 67, 36; „Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi...”.

Printr-o tărie credinței sale în Hristos, pentru mulțimea faptelor sale creștinești, pentru măreția actelor de vitejie, de apărare al Bisericii strămoșești și al hotarelor patriei, poporul român de pretindevință i-a înălțat în adâncul conștiinței sale un alt cuvânt de preamărire a lui Ștefan cel Mare, prin actul cononizării sale, în 1992, Biserica noastră recunoaște și mărturisirea de conștiință istorică și creștină a poporului nostru păstrat marelui voievod, rămas pildă de sfințenie și de îndreptarea tuturor celor din trecut, de azi și a celor ce vor urma.

După acest cuvânt introdus, autorul, I.P.S. mitropolit Nestor, face biografia voievodului activ, și-a născut din binecredincioșii creștini Bogdan Vodă, fiul lui Alexandru cel Bun, din neamul Mușatinilor și din Oltea Maria, din neamul Basarabilor. Ștefan a primit o temeinică educație, în spiritul credinței străbune, al respectului datinilor și rânduialii neamului. Viitorul voievod mergea încă de tânăr la cuvișul Daniil Sihastru, de la care primise învățătura aleasă, care-i dădu îmbărbătare și povată înțeleaptă.

În îndelungata sa domnie, Ștefan cel Mare a dovedit ivescunță. Chezașia sa în toate i-a fost credința fără cîntire în Dumnezeu. Evlaviosul domnitor a fost un chibzuit păstrător de datini și un zelos ctitor de țară. S-a jertfit nu numai pentru țara Moldovei ci pentru întreg Sud-estului european. A acordat ajutoare masive Athosului și întregului Răsărit creștin, considerind că o credință fără fapte este „ca un trup fără suflet”. Patruzece și patru de mănăstiri și biserici a ridicat în Moldova și cu credința sa le-a pecetluit. „Țara noastră a devenit poarta creștinătății”, era vorba care se purta din generație în generație. În lupta cu vrăjmașii săi voievodul a fost mai biruit decât oricare alt cîrmuitor al nostru. Strălucit conducător de oști, pentru apărarea li-

bertății noastre, cu sabia în mînă însăși moartea a înfruntat. A biruit în lupte dese și însemnate, a alungat invadatorii și cu credință în Dumnezeu era puternic chiar și cînd se simțea slab. Acasă, la calitatea de îndrumător public, era împodobit cu cugetul dreptății, cu demnitate, înțelepciune și modestie. Însușirea sale sociale formau un lanț de poddoabe, verificate și prin fapte realizate după principiul: „Să nu știe stînga ce face dreapta”. Pentru cei cuprinși de arsurile lipsei de apă răcoritoare și rece. Toate ale sale convergeau spre fericirea poporului, pentru sănătate și mîntuirea copiilor era un părinte iubitor și bun. Nu în zadar s-a scris odinioară pe frontispiciul arcului de la Putna cuvintele: „...mîntuitorului neamului...”.

Pentru biruințele sale el este numit cu drept cuvînt: „Atlet al lui Hristos”, „Purtător de biruințe”, „Ștefanus Magnus”, „Lucafar nemuritor”, „Zidul creștinătății...”. Puțini cîrmuitorii contemporani au dobîndit aureola miracolului ca Ștefan. Cronicarul polon Jan Duglas scria: „După părerea mea e cel mai vrednic să fie încredințat cu conducerea și stăpînirea lumii. Papa Sixt al IV-lea l-a numit „Athleta Christi, cîrmuitorul rus, de la Hust, scria: „Oștea vitează, ca un al doilea Alexandru cel Mare”. În aceeași lumină e prezentat de oamenii noștri reprezentativi: Gh. Șincai, D. Onciu, Mihail Eminescu, M. Kogălniceanu, Nicolae Iorga, patriarhul Justin Moisescu, pentru că:

„Ștefan, Ștefan, domnul sfînt
N-are seamăn pe pămînt”.

Între barele 42 și următoarele se găsesc rugăciunile îndălnate la prăznuirea sfîntului: Tropar I, II, Condac Icos; din Acatist: Condac Icos I, Condac VI, Icos 6, Condac 12, Icos 12 și Condac 13. În aceste rugăciuni se evidențiază caracterul de apărător neînfrîcat al credinței și ctitor de lăcașuri sfînte al lui Ștefan cel sfînt și se laudă faptele, miștoșirea și iubirea sa de oameni. Deocamdată din punct de vedere istoric și teologic-bisericesc lucrarea constituie un act de prestigiu al spiritualității ortodoxe. Imaginea bisericii Sfintei Mănăstiri Putna de pe coperta cărții, aduce aminte cîrmuitorii că la Mănăstirea Putna se păstrează cu cea mai mare evlavie rămășițele pămînteste ale sfîntului, aduce aminte credincioșilor că la acel ortodox românesc și ortodox arde o lumină pe care a aprins-o voievodul Ștefan cel Mare și sfînt, ca să arate că prin voievodul Ștefan, neamul nostru va trăi ca să învrednicească și pe alții de faptele chezoșuitoare de mîntuire.

Dăm expresie sentimentelor noastre de grațitudine față de I. P. S. mitropolit Nestor, care s-a aplecat încă o dată cu stăruință asupra unuia din evenimentele epocale ale istoriei noastre

Nicolae Neaga

Trei învățături duhovnicești din „Limonariu” lui Ioan Moshu (545-619)

Ioan Moshu sau Evkratu, născut la Damasc în 545 și trecut la cele veșnice în 619 la Roma, a fost monah la mănăstirile Sfîntul Teodosie și Sfîntul Sava din Țara Sfinților. Aici, la aceste vestite mănăstiri, a avut ca fiu duhovnicesc pe Sfîntul Sofronie (1) al Ierusalimului (550—638), căruia, de altfel, Ioan Moshu i-a dedicat lucrarea sa „Limonariu”. Cartea este, de fapt, rezultatul celor observate și făcute de Moshu în timpul călătoriilor sale întreprinse îndeosebi în Palestina, Siria, Cilicia și Egipt, la vestitele mănăstiri din acele părți și se adresează cu precădere monahilor.

În cele ce urmează, redăm în traducere românească (2) trei învățături duhovnicești din „Limonariu” lui Ioan Moshu, ce le considerăm actuale și folositoare pentru tot creștinul ce se nevoiește în ale virtuții.

A lui Iva Olimpiu

„Un frate a întrebat pe Ava Olimpiu, preot la Lavra Sfîntului Gherasim: „Spune-mi cuvînt de învățătură”. Acesta îi zise: „Să nu locuiești cu cei eretici, să pui pază gurii și cumpătare pîntecelui și, oriunde ai locui, să spui neîncetat: „Sînt strînt” (Capitolul 12).

A lui Paladie despre Ierii

„Cînd ne povățuia duhovnicul, ne spunea și acestea: „Fiți siguri, fii mei, căci nimic altceva nu a dat naștere la erezii și la schisme în Sfînta Biserică, mai mult decît faptul că nu iubit atît cît se cuvine pe Dumnezeu și pe semenii”. (Capitolul 74).

A lui Ava Ioan Kyzikinu (3) despre dobîndirea virtuților.

„Dacă vîoeste cineva să dobîndească o virtute oarecare, nu poate să o aibă decît dacă urăște mai întîi pațima ce se împotrivește acesteia. Dacă vîoesti să capeți, deci, cele ale cîntei, urăște risul. Vîoesti să ai smerenie? Urăște mîndria. Vîoesti să fi cum-pătat? Urăște lăcomia. Vîoesti să

fi înțelept? Urăște plăcere. Vîoesti să fii fără avere? Urăște poveștile. Vîoesti să fii milostiv? Urăște iubirea de arginți. Cel care vîoeste să viețuiască în pustiu, urăște orașele; cel care vîoeste să trăiască în liniște, urăște multa vorbire; cel care vîoeste să fie ne-luat în seamă, urăște aleasa înfățișare; cel care vîoeste să-și stăpînească minia sa, urăște să aibă de-a face cu cei nevirtuoși; cel ce vîoeste să uite rîul, urăște cleve-turile; cel care vîoeste să aibă liniștire, să rămînă de unul singur; cel care vîoeste să pună frîu limbii, să-și astupe urechile ca să nu audă multe; cel ce vîoeste să aibă frică de Dumnezeu, întotdeauna, să urască lenevia trupeză, să-și iubească osteneala și sudească în astfel va putea să slujească lui Dumnezeu cu adevărat”. (Capitolul 187).

Pr. Dr. Ioan Dura

* „Limonariu” se traduce în românește, „Livadă duhovnicească”. Fiind cunoscut mai bine cu termenul de „Limonariu”, l-am preferat pe acesta. 1) Din alesele învățături ale Sfîntului Sofronie al Ierusalimului a tradus și continuă să traducă în românește, cu pricepere ai cunoscută, eruditul elenist, Preotul profesor Nicolae Petrescu, în revista „Mitropolia Olteniei”.

2) În 1981, „Limonariu” lui Ioan Moshu a fost tradus în greaca modernă de către „un monah teolog de la Stavronichita”, cum își denumează el însuși traducerea, tipărită în 1983 la Sfîntul Munte Athos de mănăstirea acestuia. La traducerea sa, monahul athonit s-a folosit de textul „Limonariului” lui Moshu inserat în Patrologia Greacă (Magin), precum și de vechea traducere latină a acestuia. În traducerea noastră ne-am folosit îndeosebi de aceea a monahului athonit.

3) Egumen al mănăstirii, din apropierea Muntelui Măslinilor, numită a lui Ava Avramie, întemeiată după anul 530.

Un fruntaș memorandist astăzi pe nedrept uitat, IULIU COROIANU

În luna martie 1892 a avut loc la Sibiu cea de a doua Conferință Extraordinară a Partidului Național Român, care a definitivat textul aceluia semnă de alarmă — MEMORANDUMUL — act care a fost redactat — în cea mai mare parte într-un limbaj curat românesc și convingător — de un fruntaș memorandist, astăzi pe nedrept uitat, Iuliu Coroianu (1847—1927), unchi după mamă al marelui luptător pentru reînțregirea României Mari, Iuliu Maniu. Redactarea Memorandumului s-a făcut la sediul actualei Facultăți de Teologie „Andrei Șaguna” (în clădirea din fundul curții). Documentul conținea revendicări legitime ale Românilor din Transilvania și Ungaria, adresate împăratului Austro-Ungariei, Franz Joseph.

Se știe că, tot la Sibiu, dar în luna ianuarie a aceluiași an, a avut loc Conferința Extraordinară a P.N.R. (ianuarie trecut cu vederea de mai mari Sibiuului de azi), care a pus bazele redactării acestui document.

S-a format o delegație (deputațiune) de 300 de români, în frunte cu dr. Ion Rațiu, care în mai 1893 s-a deplasat la curtea imperială de la Viena, pentru a susține doleanțele neamului nostru. Dar împăratul a refuzat să-i primească, plicul cu memoriul fiind predat la cabinetul imperial.

Mulț armata română a ocupat Budapesta în 1919 a vizitat Memorandumul sigilat, pe care apoi l-a adus la București.

Pentru îndrăzneala prezentării și publicării Memorandumului, guvernul ungar a făcut proces membrilor Comitetului național — în mai 1894 — fiind condamnați la detenție între 2—5 ani, în temnițele de la Vaț și Seghedin, dar eliberați mai devreme, la intervenția guvernului de la București și a regelui Carol I.

Au fost condamnați Ion Rațiu (2 ani), Gh. Pop de Băsești (1 an), Vasile Lucașiu (2 ani), D. Comșa (3 ani), D. P. Barcianu (2 1/2 ani), Aurel Suciu (1 1/2 ani), M. Velicui (2 ani), Th. Mihali (2 1/2), Nic. Cristea (8 luni), R. Patia (2 1/2), Ch. Domide (2 1/2), Dionisie Roman (8 luni), P. Barbu (2 luni), dr. Iuliu Coroianu, avocat de Cluj-Napoca, cel uitat pe nedrept, așa cum am amintit mai sus, condamnă la 2 ani și 8 luni.

Se cuvine acum, la împlinirea unui veac de la Mișcarea Memorandistă din Transilvania, să li se pomenească numele și opera acestor tribuni în toate bisericile și școlile noastre.

Înainte de a încheia prezenta evocare, aș dori să mai adaug încă un amănunt semnificativ. La scurtă vreme de la declanșarea cercetărilor penale împotriva memorandistilor, fruntașul liberal din Regat, Dimitrie Sturza, l-a trimis la Sibiu pe marele orator și scriitor Barbu Ștefănescu Delavrancea, pentru a-l determina pe tribunul I. Rațiu să se refugieze la București, unde avea protecție. Întîlnirea a avut loc în pădurea Dumbrava, pe furis, fiind păziți de Gărzile Naționale Românești, în curs de formare. La propunerea lui Delavrancea, dr. I. Rațiu a răspuns cu demnitate: „Mulțam fain, d-le Delavrancea, dar eu nu pot face una ca asta. Prefer să rămîn aici și să infund temnița, pentru că pilda morală pe care o dau oamenilor e mai de preț decît libertatea mea...”. Și a rămas I. Rațiu să fie întemnițat împreună cu ceilalți memorandisti la Vaț și Seghedin, așa cum mai tirziu (peste 5 decenii) urmașii lor — făturorii de neam și țară — au rămas să fie distruși în închisorile Sighetului, Aiudului, Gherlei etc.

Ștefan Temeanu

Pentru intransigența sa românească, Barițiu a suferit represalii. În 9 septembrie 1850 a fost înlocuit de la conducerea primelor sale reviste, în 1879 a fost judecat la Sibiu (fără condamnare) pentru protest împotriva desființării Comitetelor de femei din timpul războiului din 1877 și în 1884 i s-a intentat proces pentru că, în ziarul „Observatorul”, și-a exprimat nemulțumirea pentru faptul că Ministrul Cultorului a oprit deschiderea Congresului Național Bisericesc din Sibiu, la 13 octombrie, pe motivul că această dată coincide cu aniversarea centenarului revoluției din 1784.

Pentru activitatea multilaterală desfășurată de G. Barițiu arătată mai sus, pentru gîndurile, acțiunile și neștrămăta sa credință în destinele și nădejdea de mai bine a românilor ardeleni, el va rămîne în sanctuarul lor sufletesc, iar națiunea română din Transilvania îi va fi recunosătoare păstrîndu-i o pagină ilustrată în cartea de aur a trecutului său.

NICOLAE IORGA...

tru el un convins și viu sprijinitor „scaun de dreptate”. (N. Iorga, *Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria*, ed. îngr. de Georgeta Pennelea, Buc. 1989, p. 270, în relație cu Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 59); dar, dramatic și tulburător, semeț și diplomata Romă papală, chiar dacă pînă la un timp a încercat demersuri pentru el, a acceptat să-l sacrifice, înduplecîndu-l în final (precum de la început îi sugerase papa Venedit, poate prin urzire iezuită pe relația Viena-Roma, căci prea era de la început „pe fază” sugestia papei să se „lase de episcopie”).

Nu însă foarte curînd, căci dirz a fost episcopul valah. Regretîndu-și apăsătoare neizbîndă, suferînd și înțelegînd de unde i s-a pregătit căderea, — în anul 1746 el recurge la un gest disperat de autoritate vlădicească, de arătare-și-stigmatizare a sursei multor necazuri pentru el și pentru neamul lui. Citim: „Clain aducîndu-și aminte de răutățile ce le-au făcut iesuții episcopului, în a. 1746 în 10 sept. au slobozit asupra teologului o anatema în scris și o au trimis la Aaron să o publiceze prin Dieceză, și preteolog să-l gonească afară din curte”. (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 100).

E vorba de teologul catolic străin, pus ca supraveghetor peste episcopul românesc, teolog despre care, în consens cu S. Micu, Iorga spune că era totuși, cu adică era suprapus episcopului în tot și în toate: „fără el nu se poate sobor, nici vizitație, nici despărțenie, nici afurisenie, nici gloabă, nici numire sau mutare de preot, nici alegere sau scoatere de protopop, într-un cuvînt «nici un lucru bisericesc». Teologul va putea să îndrepte ce va voi el (subl. Iorga) în biserica românească...” (Op. cit., supra, p. 234).

Inocenție intuse de la început foarte exact, cvasiinstinctiv, anomalia și primejdia, rîul real și rîul potențial (de perspectivă) ce se implicau în poziția și rolul teologului străin, de aceea reacția lui disperată din surghiunul lui de la Roma, împotriva teologului.

Dar el luptase și înainte pentru înlăturarea „teologului”. În acest sens, P. Maior scrie: „Acelea încă se cade să însemnăm, că în anul 1743 întorcîndu-se toamna vlădica Clain din Beciu (Viena) și înțelegînd românii că, măcar cit au lăcrat vlădica ca să se lapede teologul popistas de lingă el, totuși iară, după porunca împărăteșii, fu pus în coastele vlădicului, și multe din cele ce ceruse vlădica pentru fericirea românilor fură îngropate întru adîncul tăcerii, ba încă fu oprit vlădica să nu mai meargă la Beciu și fu urzită goană asupra lui, s-au măhnit și începută a se lăsa de unire”. (Ist. Bes., în vol. cit. supra, p. 141).

La Roma, acum, el își poziția clar poziția grea.

El scria în sept. 1747: „Puterea dumsanilor este ca pe mine să mă constrîngă la abdicare prin fोगov și arestare”. (I. Dimitriu-Snagov, *op. cit.*, pp. 156—157).

Lipsurile mari și umilitatea din tristul său sechestrul îl obligau să ceară să i se trimită ajutor pe ascuns, „în occulto” (Ibid.).

Iar această nedreaptă umilire a lui se petrecea „în ochii Romei întregi”, „nell'occhio di tutta Roma” (la Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 263).

Așa a plătît el, cu crucea de episcop plătită și, cu „foame” și „arestare” în umbra papei), cura-

jul de a fi vorbit drept, apărător, cifric-argumentat, despre ai săi și de a fi cerut pentru ei statutul promisi și promisiile drepturi care „după cum îi răspundea Dieta din 1744 nu se cuveneaua nicodată clerului și plebei valaha”. (St. Lemeny, *Sensibilitate și istorie în secolul XVIII românesc*, Buc. 1990, p. 12).

Și cit de hotărît și cu cită iubire i-a apărât el pe ai săi față de ura celor din Dietă!

Lată un fragment cu totul grăitor (inclusiv în dimensiune religioasă) din acea apărare, fragment reținut desigur de apropiații lui Inocențiu din chiar relatările lui: „Românii sînt niște pribegi, ziceau staturile (dieta), iar episcopul răspundea: nu pot fi altcum de oarece sînt apăsați pînă la sînge.

Sînt numai țărani și iobagi, ziceau staturile. Nu este adevărat, răspundea episcopul, căci avem nobili în districtul Făgărașului și liberi în lundul regesc (săsime). Sînt tîlhari și hoji, ziceau staturile. Dar numai românii vă lucră ocele, băile de fier și de aur, iar unora li se trage și pielea de pe ei — Clerul și poporul român nu sînt uniți din inimă, ziceau staturile. Despre cele ce sînt ascunse în inima omului numai Dumnezeu poate judeca, răspundea episcopul” (la Aug. Bunea, *op. cit.*, pp. 98—99).

De la Roma, drumul spre Transilvania i-a fost închis pentru totdeauna. Așa că el a rămas acolo în acel apăsător exil-prizonierat

De drumul Damascului

...lără de veste, o lumină puternică,
din cer, a strălucit de jur-împrejurul
meu... ”

(Faptele Apostolilor 22, 6)

...încrîncenat, ascuns în zîmber rece,
războinic dirz ce nimeni nu-l întrece,
plătît cu aur și hrînit cu gloriei,
eram vestitul între luptătorii
cîvîntului de care nu se trece —
încrîncenat, ascuns în zîmber rece.

deodată Tu mi-ai izbucnit în față
ca mi de sorî născînd o dimineată!
ce mindră spaimă năvăli în suflet
cînd m-ai curîns în tainicul tău umblet
spre-a-mi desveli minunile din Ceață
deodată Tu mi-ai izbucnit în față...

...sunt eu abia acum zidit luminii,
cel ce-ți culege de pe frunte spini,
cel ce-ți slăvește-n clopote Ființa
și pașii peste ape: sînt credința
întru sublim și miresmîndu-ți crinii
sunt eu abia acum zidit luminii... ”
Radu Cârneli

GEORGE BARIȚIU...

(Urmare din pag. 1)

probleme celora și naționale ale Românilor ardeleni. (Fălmîntările din timpul celor cîteva zile anterioare Adunării de la Blaj (3/15 mai 1848) au determinat autoritățile să ridice spunătorii, „ceea ce în acea epocă nu se mai vedea nicăieri în Europa” — cum arăta G. Barițiu. La Adunarea de la Blaj masele populare strigau: „Noi vrem să ne unim cu țara” sau „Ardealul e acum Român”. Pentru a zădărnici hotărîrile Adunării de la Blaj, Dieta din Cluj, în 30 mai 1848, a votat unirea Transilvaniei cu Ungaria. Barițiu se numără între delegații care au înminat Dietei un protest. Revoluția din 1848 a avut un caracter unitar. Central care exprimă acest caracter era Țara Românească. De aceea Barițiu afirma: „Soarta națiunii române se va hotărî la București și Iași, iar nu în Cluj, nicicum de la Pesta”.

(Urmare din pag. 1)

din cele trei nații primite” (la Timotei Cipariu, *Acte și fragmente*, Blaj, 1855, p. 97), fiindcă cererile lui erau sprijinite pe argumente supărător de concrete și directe, formulate programatic de el deja din memoriul adresat împăratului în cart. p. 37—39) (la Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 175—179), așa că în zilele viitoare ale dietei din 1744 «a lipșit foarte puțin de n-au aruncat pe Clain din ferăstră pe stradă» (Ioși Pervain, *Studii de literatură română*, Cluj, 1971, p. 13).

Devenind „foarte incomod pentru nobilimea transilvană, dar și pentru stăpînirea austriacă, — intrigile acestora, combinate, aveau să-l răpună” (L. Blaga, *op. cit.*, p. 48).

„Spuză de pizmasi” (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 103) s-a pus deci pe lucru, urzind „goană asupra lui” (P. Maior, *Istoria Bisericii Române*, în ed. îngr. de Fl. Fugariu, *Scierii*, Buc. 1976, vol. II, p. 141). — așa cum s-au fost urzit asupra marilor mitropoliți Ilie Iorest și Sava Brancovici, în timpul calvin al presiunilor străine asupra-ne.

Scrie Samoii Micu de Sad (deci nepotul desore unchiul său): „Vlădicul Clain la anul 1744, în 23 a lui iulie, din poruncă împărătească au mers la Viena; acolo fiind întrebă și ispitit de Cantelarie, au vrut să grăiască cu gura cătră împărăteasă, — pe care o considera încorect informată cu privire la starea românilor —, dar împărăteasa „a poruncit să-i răspundă că nu-l va primi la sine pînă ce nu se va sfîrși prin...” Ci, drept ar fi fost ca, potrivit principiului im-

partia adieri et altera pars, tot-mai ea să-l fi primit, spre a-i fi oferit șansa de a se fi apărât și desvîrărat în fața ei de pîră, de vreme ce pîra împotriva lui se ridicase pînă la tronul ei de împărăteasă.

„Pizmasii vlădicului”, continuă Samoii Micu, „iesuții mai cu seamă, cari vedeau că cu pîra cea vicleană nu vor putea coborî pre vlădicul, au învățat pre un popă să meargă mai adeseori la vlădicul și cu chip de adeseori să-l sparie cum că rău îi umbliă lucrul și mai bine ar face de s-ar duce la Roma și așa să scape din mîinile pizmasilor, ca să nu se întimple ceva mai rău” (*Scurtă cunoștință a Istoriei Românilor, în Școala Ardeleană*, ed. îngr. de Fl. Fugariu, Buc. 1983, vol. I, p. 247). În fapt, episcopul era amenințat că va fi închis „în Grăt — între cei mai păcătoși” (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 99). Așa că „vlădicul, suflet bun și curat au crezut” — și, înfricoșat, a plecat la Roma.

E lesne de înțeles că Samoii Micu cunoștea aceste lucruri, în conștință și în amănunt, direct de la unchiul său, vlădicul, dorbit prin rătăte și pizma.

Citim deci mai departe: „Intra-ceaia, vlădicul s-au rugat de papa Venedit al 14 să-l ajute în ce iaste cu dreptul. Papa i-au răspuns că el nu poate prinde în contră cu împărățtia, dar va face ca, de să va lăsa de episcopie (subl. I. T.), să aibă leafă pre an pînă va trăi. Vlădicul carele acum de ni-căiri nimic ajutoriu nu avea — la atîta lipsă venisă, de și crucea de la piept o au fost zălogit” (*Scurtă cînștință*..., în ed. cit. supra, pp. 247—248).

„Episcop al unei biserici cu drepturile suspendate în vidul promisiunilor” (L. Blaga, *Gîndirea românească*..., p. 49), citat după I. Dimitriu Snagov, *Românii în arhivele Romei*, Buc. 1973, p. 18), Inocențiu a sperat sincer că, în dreptatea cauzei, Roma va fi pen-

INFORMAȚII

— Vineri, 1 mai a.c., I.P.S. Mitropolit Antonie a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă la Mănăstirea Brncoveanu, Simbăta de Sus, cu prilejul Hramului mic „Izvorul Tămăduirii”, roșind cuvint de învățătură. În cadrul Sf. Liturghii la timpul potrivit, I.P.S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diacon Marian Răduț pe seama Parohiei Berivoii Mari, prot. Făgăraș.

— Simbăta, 2 mai a.c., I.P.S. Sa a prezidat la Mănăstirea Brncoveanu lucrările ședinței lărgite a Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu, la care au luat parte și P.C. protopop din Eparhie.

— Duminică 3 mai a.c., I.P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericilor monument istoric „Sf. Teodor Tiron” din parohia Simbăta de Sus, prot. Făgăraș, restaurată recent prin osîrda credincioșilor în frunte cu P.C. Pr. paroh Popica Ștefan.

După Sf. Liturghie arhierescă, I.P.S. Sa a rostit cuvint de învățătură despre Sf. Toma ca martor al Învierii Domnului.

Pentru activitatea depusă pe plan bisericesc-misionar și gospodăresc, P.C. Pr. paroh Ștefan Popica a fost distins cu rangul de iconom stavrofor. Au fost acordate acte de apreciere Consiliului și Comitetului parohial precum și vrednicului episcop Enache Nicolae.

— Miercuri 5 mai a.c., I.P.S. Sa a luat parte la deschiderea celei de a XII-a ediții a festivalului „Lucian Blaga”, organizat la Sebeș-Alba.

După oficierea unui Te Deum de către I.P.S. Sa împreună cu P.S. Andrei de Alba Iulia, în Casa de cultură a orașului, în fața unei asistențe numeroase, I.P.S. Sa a prezentat comunicarea: „Cu admirație, cu regrete și cu speranță despre Lucian Blaga”.

A fost prezentat apoi un recital de poezie din creația marelui gânditor și poet Lucian Blaga, recital susținut de reputați actori ai teatrului românesc.

— Luni, 11 mai a.c., I.P.S. Sa a primit pe Excelența Sa Episcopul Dr. Hans Joachim Held, șeful relațiilor externe al EKD din Germania.

Oaspetele a fost însoțit de Dr. Christoph Klein — Episcop al Bisericii Evanghelice C.A. din România.

— Marți 12 mai a.c., I.P.S. Sa a prezidat Lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

arhid. Visarion Bălățat

— Între 1 și 8 mai 1992, P.S. Serafim Făgărașanul, Episcop-vicar, a avut ca oaspeți un grup ecumenic condus de pastorul reformat Jean Daniel Peter — din Strasbourg, care a oferit pe seama Facultății de Teologie din Sibiu, suma de 60.000 FF. În vederea procurării unui ofset, P.S. i-a condus pe oaspeți la Mănăstirea Brncoveanu, Simbăta de Sus, și în Moldova, unde aceștia au putut întâlni pe I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului și pe I.P.S. Arhiepiscop Pimen al Sucevei și Rădăuților, ca și numeroși călugări, elevi seminaștiști și studenți teologi cu care au avut contacte deosebit de fructuoase. Pretutindeni oaspeții străini au întâlnit, după propria mărturisire, o Biserică vie și mulți credincioși (indeosebi monahi), transfigurați de prezența Sfîntului Duh în ei.

— Duminică, 10 mai 1992, P.S. Serafim a săvârșit, la chemarea P.S. Justinian al Maramureșului și Sătmăului, Sf. Liturghie în parohia Strîmtura, în prezența a câteva mii de credincioși de pe toată Valea Izei. În după-masa aceiași zile P.S. Sa a săvârșit Vecernia în parohia Șieu și apoi în parohia Botiza, de față fiind mari mulțimi de credincioși din aceste state maramureșene. De fiecare dată P.S. Sa a adresat credincioșilor cuvint de învățătură.

— Revenind spre Sibiu, luni 11 mai a.c., P.S. Episcop-vicar Serafim s-a oprit la Cluj, unde a participat la rugăciunea de seară a elevilor seminaștiști, cărora le-a adresat un cuvint duhovnicesc. După aceea P.S. Sa s-a întâlnit cu elevii Eparhiei Sibiului cu care s-a întreținut mai pe larg despre vocația tinerului teolog. Elevii merituosi, cu media peste 9 (în număr de 25), au primit daruri din partea P.S. Sale.

— Duminică 17 mai a.c., din încredințarea I.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop-vicar Serafim a pus piatra de temelie pentru biserica noii mănăstiri, cu hramul Sfinților români, de la Mărcuși (jud. Covasna). Au fost de față subprefectul jud. Covasna și o mare mulțime de credincioși, ca și doi părinți călugări din Italia, mari iubitori ai monahismului românesc: Ilie, de la schitul Fratelli Contemplativi (Alessandria) și Guido de la Bose (Milano). Au vorbit pr. Agapi Rusu din Brașov, pr. Gh. Băilă din Dobrlău și P.S. Serafim, Seara, P.S. Sa a oficiat vecernia la biserica Sf. Treime din Brașov, adresându-se credincioșilor, cu un cuvint despre sensul suferinței (Duminică Slăbănoșului).

— Joi, 21 mai, la sărbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena, P.S. Serafim a săvârșit Sf. Liturghie în parohia Veseud, prot. Sibiu. Pr. prof. Ilie Moldovan de la Facultatea de teologie din Sibiu și P.S. Sa au vorbit despre semnificația praznicului și despre încercările la care este supus creștinul și indeosebi preotul.

Diac. D. Dura

ALTE INFORMAȚII

Știindu-se că avortul provocat a devenit un adevărat flagel în țara noastră, apăsînd ca un extrem de greu păcat pe sufletul poporului român, fenomen extrem de rar altă dată pe meleagurile noastre, asociația „Pro-vita” din Sibiu a avut două consfătuiri: în 6 februarie și 30 aprilie a.c., cu medicii maternității din municipiul Sibiu, la care au participat și Dr. Marcel Popescu, directorul Direcției sanitare a județului Sibiu, și prof. Constantin Catrina, inspector general al Inspectoratului școlar județean Sibiu. Din partea Bisericii noastre au participat: P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul, P.C. pr. prof. Ilie Moldovan și P.C. pr. Filaret Coștea.

S-au căutat cu acest prilej mijloacele cele mai potrivite pentru conștientizarea tuturor factorilor umani și sociali pentru promovarea vieții și stoparea acestui „asasinat premeditat”, cum bine s-a spus, precum și cauzele acestui „fenomen îngrozitor”.

S-a apreciat necesitatea implicării mai profunde a Bisericii, a medicilor și a școlii în această acțiune de însănătoșire a vieții morale din societatea românească de astăzi.

S-a convenit totodată ca în luna octombrie a.c. să se organizeze un simpozion la nivel național, cu tema: „Bioetica intreruperii de sarcină, cu toate implicațiile științifice-medicale, demografice, economice, creștin-umanitare și naționale”.

Centru arhiepiscopesc Sibiu a acordat asociației „Pro-vita” un ajutor de 75.000 lei, conștin în tipărirea gratuită a unui pliant intitulat „Glasul copilului”.

Prin inițiativa P.C. prot. Gheorghe Răduț, și cu concursul preoților și credincioșilor de inimă din prot. Sf. Gheorghe, în cursul Postului Sf. Paști, în zilele de simbăta și duminică, copii de la școala de handicapați din Olteni, jud. Covasna, au fost aduși în parohia Băcel, același județ, unde au fost azați pe la diferite familii, înconjuțați fiind cu dragoste, iar la biserică s-au ținut adevărate lecții de îmbărbătare prin credință în Iisus Hristos, Păstorul cel mare al nostru al tuturor.

Preoții noștri din municipiul Medias, în frunte cu P.C. prot. Ioan Găban, în 8 aprilie a.c. au împărțit copii de la leagănul de copii (părăsiți de părinți) din acest oraș; în 20 aprilie a.c. au cercetat bolnavii din spitalul orășenesc, mingind, mărturisind și împărțind peste 60 dintre ei, iar în 26 aprilie a.c., Ziua Învierii Domnului, s-au îngrijit să trimită îndătinetele noastre „Paști” la spitalul municipal, la Leagănul de copii, la căminul de copii handicapați și la unitatea militară de aviație din acest oraș.

Pe cât ne stă în putință, să le urmăm cu toții această pildă de dragoste creștinească și de rivnă pastorală.

Acțiuni asemănătoare au fost și în prot. Brașov cu prilejul Sf. Paști. Astfel, s-au cercetat bolnavii din municipiul Brașov, penitenciarul din Codela, handicapații din Săcele, Rîșnov, Predeal etc.

MIȘU POPP (1827—1892) — 100 de ani de la moarte

„Gazeta Transilvaniei” din Brașov, în nr. 55 din 8 (20) martie 1892, consemna printr-un necrolog trecerea în vesnicie a pictorului Mișu Popp sau Mihai, cum îl numește cronicarul, fiind înmormintat în cimitirul „Groaveri”, în apropierea mormintului poetului tribun, Andrei Mureșianu. Se cuvine ca, acum cind comemorăm centenarul morții sale, să ne amintim de cel care și-a legat numele nu numai de Gimnaziul românesc din orașul de la poalele Timpei ca profesor de desen, dar mai ales de realizarea galeriilor de donatori, scriitori, cărturari, cum sînt: Mihai Viteazul, Alexandru I. Cuza, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Andrei Mureșianu ș.a.

„Cine nu cunoștea pe Mihail Popp, pe prietenul nostru încăruntat, cu inima tinără și veselă, pe amicului binevoitor tuturor, pe acest suflet nobil și credincios gata de a face bine și a îndatora pe toată lumea” se consemnează în ziarul amintit.

După cum se cunoaște, Mișu Popp provenea dintr-o familie cu mulți copii, aparținînd zugravului de biserică, Ioan Popp Moldovan din Galații Făgărașului. Își face studiile la Brașov, Tîrgu Secuiesc și Academia de arte frumoase de la Viena, participă la Revoluția de la 1848, iar apoi se stabilește pentru o scurtă perioadă la București, unde împreună cu C.C. Lecca pictează Curtea Veche, Sf. Gheorghe Nou, Capela cimitirului Șerban Vodă, iar din 1865 se reîntoarce la Brașov, unde va rămîne pînă la sfîrșitul vieții.

Merită să subliniem faptul că marii noștri pictori și-au legat numele de înfrumusețarea unor mănăstiri sau bisericilor cum ar fi: Nicolae Grigorescu, de ansamblul din biserica mănăstirii Agapia, Nicolae Tonitza de cea de la Durău, Gheorghe Tătărescu, de biserică din București, iar Mișu Popp, în anul 1857, va termina pictura bisericii de pe Tocile (azi „Sf. Treime”), o adevărată bijuterie.

Mulți ani de zile a fost trecută cu vederea această activitate. De aceea se cuvine să evidențiem cu pregnanță acest aspect, unde s-a dovedit a fi un adevărat maestru. Dovadă grăitoare sînt picturile bisericilor din apropierea Brașovului, adică: Satulung (Săcele), Rîșnov, Araci (Covasna), Dumbrăvița și Toderița (Făgăraș).

Datorăm lui Mișu Popp și realizarea unor compoziții inspirate din Biblie sau mitologie, precum și mai multe peisaje, ca: „Poiana Brașov într-o zi de sărbătoare a Junilor” și „Lacul Sfînta Ana”, ca să nu amintim decît cîteva. Multe din lucrările pictorului se găsesc în colecțiile Muzeului Primei școli românești din Șchei, iar altele la Muzeul de artă din București, care în aceste zile a deschis o reușită expoziție dedicată pictorului.

Cît de frumos sună după 100 de ani cuvintele ziaristului brașovean: „Cu o figură senină se duce Mihail Popp (zis Mișu) din mijlocul nostru, lăsînd adînc întipărită în inimile noastre memoria sa scumpă”.

Pentru tot ceea ce a făcut pentru Brașov și nu numai, se cuvine să-i aducem un cald omagiu cu ocazia împlinirii unui veac de la trecerea în lumea de dincolo, să-l prețuim și venerăm ca pe un om deosebit care a slujit interesele Bisericii strămoșești ortodoxe.

Petre Istrate

Societatea Biblică Interconfesională din România

În prezența reprezentanților a zece Biserici din țara noastră, marți 19 mai 1992, a avut loc Adunarea Constituantă a Bisericilor din România, care a decis înființarea Societății Biblice Interconfesionale din România și a adoptat statutul acestei instituții.

Au fost reprezentate la această Adunare: Biserica Ortodoxă, Biserica Romano-Catolică, Biserica Reformată, Biserica Unitariană, Biserica Armeană, Vicariatul Ortodox Sîrb, Vicariatul Ortodox Ucrainian, Biserica Adventistă de Ziua a Șapteia, Biserica Pentecostală și Biserica Evanghelică Română.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost delegați ca membri ai Adunării Constituante: P.S. Episcop Teofan Sinaitul, Vicar patriarhal, P.S. Damaschin Severineanu, vicarul Arhiepiscopiei Craiovei, pr. Dumitru Radu, prodecanul Facultății de Teologie din București, pr. Constantin Cornișcu, profesor la Facultatea de Teologie din București, și pr. Sabin Verzan, consilier Patriarhal.

În prima parte a lucrărilor, Adunarea Constituantă a Bisericilor din România a aprobat Statutul Societății Biblice Interconfesionale din România și a hotărît înființarea Societății Biblice Interconfesionale din România.

În cea de-a doua parte a lucrărilor, Adunarea Constituantă a ales Consiliul de Conducere al Societății Biblice Interconfesionale din România care va fi alcătuit din cîte un reprezentant al fiecărei Biserici membră a SBIR.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române, a fost ales în Consiliul de Conducere al SBIR P.S. Episcop Damaschin Severineanu.

Adunarea Constituantă a ales, apoi, pe președintele SBIR, în persoana pastorului Varga Laszlo, din partea Bisericii Reformate, pe vicepreședintele SBIR, în persoana P.S. Episcop-vicar Damaschin. Consiliul de Conducere a ales Secretar General al SBIR, pe pr. dr. Sabin Verzan, consilier patriarhal.

Toate hotărîrile Adunării Constituante au fost adoptate în unanimitate.

Lucrările Adunării s-au desfășurat într-o atmosferă de deplină colaborare, înțelegere și frățietate creștină.

Pr. Sabin Verzan

PE CTITORII ȘI BINEFĂCĂTORII SFÎNTULUI LOCAȘULUI ACESTUIA SĂ-I POMENEASCĂ DUMNEZEU ÎNTRU ÎMPĂRĂȚIA SA

Aceste cuvinte le auzim la fiecare sf. Liturghie și de multe ori nu le înțelegem rostul lor mare în viața noastră creștină.

Pentru aprofundarea sensului lor vrem să dăm un grăitor exemplu pe care ca eveniment important din viața lor l-au trăit luni 27 aprilie 1992 — a doua zi de Paști — credincioșii parohiei Sibiu Iosefin II păstoriți de P.C. pr. Aurel Răduț — vicarul Arhiepiscopiei Sibiului și Pr. Prof. Liviu Streza de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, ambii angajați din fruntea bunilor credincioși dreptmăritori la edificarea unei monumentale biserici în cartier și slujind zilnic în cele două capele amenajate pe raza parohiei, pînă la edificarea noului locaș slujindu-se în duminici și sărbători cînd timpul e cald și frumos și la altarul improvisat în Piața Prahovei lîngă temelia noii biserici.

Cele două parohie — capele — unul amenajat în casa din Strada Anton Pann nr. 16 — proprietatea fostului mitropolit Nicolae Mladin — cu hramul Acoperămîntul Maicii Domnului și celălalt în casa din str. G. Bacovia nr. 1 — donat de familia Traian și Victoria Jurca — cu hramul Sf. M. Filoftea au fost dotate cu tot necesarul pentru a se oficia zilnic toate sfințele slujbe din tipicul Bisericii Ortodoxe. Mobilier sculptat cu măiestrie artistică, la capela Acop. Maicii Domnului, și mai ales pictura în frescă de la capela Sf. M.

Filoftea a dat celor două capele aspectul unor adevărate bijuterii.

Fiind împodobită cu haină de pictură aleasă de mîna iscusită a soților Pavel din Sibiu cu chelutia aceleiași familii Jurca — donatorii casei — capela Sf. M. Filoftea aștepta vizita unui vladică pentru sfințire.

Menționăm că în 7 decembrie 1990 capela a fost sfințită după rînduiala ortodoxă pe P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul cu ocazia primului hram.

De data aceasta enoriașii parohiei au avut marea bucurie să-l aibă în mijlocul lor pentru sfințirea picturii pe I.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală care după oficierea sfinței slujbe de sfințire a rostit și un bogat cuvint de învățătură.

I.P.S. Sa a lăudat fapta de mare jertfă a soților Victoria și Traian Jurca care au dat toată agonisia lor de o viață pentru a se face din casa lor casă a Domnului și ca dar peste dar au suportat și cea mai mare parte a cheltuielilor de pictură.

Părintele Aurel Răduț a mulțumit la încheiere I.P.S. Sale. Multumim în numele enoriașilor parohiei Sibiu Iosefin II, celor doi ctitori pentru care deasemenea la fiecare sf. liturghie se vor rosti cuvintele: „Pe ctitorii și binefăcătorii sfințului locașului acestuia să-i pomenească Domnul Dumnezeu într-o împărăția Sa!”

Pr. A. Răduț

Semnalăm... Semnalăm...

Am primit de la Roma documentul elaborat de Sinodul episcopilor din nov.—dec. 1991, intitulat DECLARAȚIO UT TESTES SIMUS CHRISTI QUI NOS LIBERAVIT. Tema a fost evanghelizarea și re-evangelizarea în Europa, mai ales după transformările care au eliberat Europa de Est de ateismul totalitar. Definiția evanghelizării este formulată vis-a-vis de „materialismul practic, prezent peste tot în Europa”, în care oamenii se comportă „ca și cum Dumnezeu n-ar exista” (p. 4), și vis-a-vis de unele forme noi de manifestări religioase, de natură sectară. În al treilea rînd, re-evangelizarea are în vedere discrepanța dintre credință și cultură, dintre credință și viață, recomandînd „inculturarea”, adică înrădăcinarea Evangheliei în diferite forme actuale ale culturii, în așa fel încît adevărul nemuririi sufletelor și al învierii trupurilor să poată fi însușite de cultură și nu respinse sau neglijate (p. 6). E și motivul pentru care se face apel la contribuția creatorilor de cultură, a laicilor, evident în bună conlucrare cu Magisteriul Bisericii, adică cu ierarhia (p. 9).

Umanismul fără Evanghelie riscă să-și piardă identitatea și să ajungă la neo-păgînism (p. 7). În vederea realizării unei re-evangelizării eficiente se recomandă educația religioasă în școli, lucrarea cu adulții și, în general, o mai mare prezență a Bisericii în lume (p. 10).

Principiile de mai sus nu sugerează deloc intenții de uz confesional, respectiv exclusiv romano-catolic. Și ce bine ar fi fost să fi rămas așa pînă la urmă mai ales că, cel puțin în două locuri, se vorbește și de faptul că în re-evangelizare sînt chemate să se angajeze și să se implice toate Bisericile. Ortodocșii care n-au participat la Sinodul episcopilor din 1991, deși au fost invitați, cu statut de „delegați frățești”, ar fi putut regreta neonorarea invitației. Ei s-au temut că se va promova o re-evangelizare „catolică”, la care ei ar fi fost angajați prin simpla lor prezență acolo, zicîndu-se după aceea că au fost și ei de acord cu așa ceva. Dar în cîteva locuri din textul Declarației teama lor se dovedește a fi fost profetică. Din păcate!

La p. 10 se spune: „În națiunile recent eliberate de comunism există o urgentă nevoie de a se înființa școli și universități catolice”. Ca și cum locul geografic în cauză ar fi rămas gol, și e nevoie de o re-evangelizare pe care se simt chemați să-o facă numai catolicii!

De ce nu și școli și universități ortodoxe, mai ales că Ortodoxia e preponderentă în fostele componente europene dezmembrate din Uniunea Sovietică, în România, în Bulgaria, în Serbia, și în parte și în Cehoslovacia și Polonia?

Și mai departe, vorbind de Biserica supusă opresiunii, suferințelor și durerilor în Est, și remarcînd că ea a dat bună mărturie despre credința și darurile ei, cu care a fost binecuvîntată de Domnul, referință e numai la cea Biserică din Est, care a păstrat o „remarcabilă armonie cu Sfîntul Scaun” (p. 10), deci numai cea catolică!

Oare Bisericile Ortodoxe n-au dat și ele bună mărturie prin martiri, credincioși, preoți și episcopi care au umplut închisorile? Așa-zisele „compromisuri” n-au fost în fapt un martiraj acceptat pentru a se apăra credința, lăcașurile, școlile teologice, viața creștină din parohii?

Regretabil că Sinodul episcopilor catolici nu știe acest lucru deși, pe ici, pe colo, lasă niște posibilități de interpretare, că le-ar ști, dar sînt în așa fel prezentate, încît să nu le poată sesiza cititorul obișnuit.

Și în alt domeniu se dovedește că ortodocșii au intuit bine că s-ar putea să fie puși în situații delicate. În documentele comune ale Comisiei Mixte Internaționale teologice de dialog între Bisericile Ortodoxă și Catolică (existență din 1980), documente recente (Viena, Freising, Arccia, 1991), se arată că uniatismul nu e nici metodă, nici model al unității care se urmărește și se tratează între cele două părți de 12 ani și că această Biserică va dispărea în momentul în care se va realiza unitatea, într-o formulă nouă pe care Bisericile o studiază cu toată seriozitatea și speranța. Mai ales acum cînd, doctrinar, uniatismul a fost complet asimilat, „întors” în catolicism — deci un model depășit astăzi, acela al „întoarcerii” la catolicism — nici nu mai poate fi vorba de el ca model. Ar însemna trecerea ortodocșilor la uniatismul! Ceea ce nici Roma nu mai crede posibil.

Și totuși Declarația Sinodului episcopilor, în totală contradicție cu documentele semnate de catolici la Viena, Freising și Arccia, spune: În Bisericile Catolice Orientale (de rit bizantin), deci foste unite, noi toți vedem un element constructiv pentru desfășurarea dialogului ecumenic dintre Biserica Ortodoxă și cea Catolică. Și mai departe din nou o discriminare evidentă: „Noi nu putem ignora că în mod precis aceste Biserici ne dau tuturor o convingătoare mărturie a unei credințe hotărîte sub opresiunea comunistă și tot așa fac și astăzi” (p. 12).

Sînt oare acestea bune premise pentru continuarea dialogului? Oare credincioșii acestor Biserici desființate de regimul comunist — nu de ortodocși — n-au primit întreaga asistență din partea Bisericii Ortodoxe, aproape jumătate de secol? Nu și pentru ei au suferit ortodocșii ceea ce astăzi li se impută drept „compromisuri”? Nu le-au întreținut bisericile? Nu le-au făcut toate serviciile tradiționale, aceleași în fond, din moși-strămoși?

Încolo, Declarația Sinodului episcopilor catolici, cînd nu cade în confesionalism fundamentalist, exclusivist, conține bune indicații cu privire la domeniile în care e necesară re-evangelizarea. Numai să nu fie înțeleasă de romano-catolici drept... catolicizare! Nu pentru că Ortodoxia s-ar teme de aceasta, ci pentru că ar fi o strădănită zadarnică și am da toți o mai bună mărturie creștină dacă am lucra împreună pentru propovăduirea Evangheliei, adică pentru re-creștinarea celor care și-au pierdut credința, și pentru întoarcerea lor la credința strămoșilor lor și la comuniunea cu dînsii.

Dacă evanghelizarea, sau re-evangelizarea devine un mijloc prin care se urmărește de fapt altceva decît reîntoarcerea la Hristos, duhovnicește, aceasta ar însemna intrarea într-un joc absurd de-a Scaunele, à propos de Eugen Ionescu și teatrul lui!

Doamna Reverend Dr. Joan B. Capbell, secretar general al Consiliului Național Ecumenic al Bisericilor lui Hristos din S.U.A., a trimis Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I, ca să distribuie tuturor patriarhilor ortodocși adunați la Constantinopol la 15 martie 1991 un mesaj în care, printre altele, scrie: „Biserica Ortodoxă aduce daruri venerabile de fidelitate și credință care îmbogățesc și îndrumăază Mișcarea Ecumenică”.

Iată deci și vești mai bune!

Revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, urmînd exemplul celorlalte reviste metropolitane, și-a schimbat numele și apare în „serie nouă” sub denumirea de „TEOLOGIE ȘI VIAȚĂ”, cu subtitlul „revistă de gândire și spiritualitate”. Restructurată și sub raportul conținutului și sub raport grafic, ea promite să fie o bună cale de comunicare cu teologii și cu intelectualii preocupați de spiritualitatea și gîndirea teologică. În nr. 1—3/1991, temele principale sînt de mare actualitate, așezîndu-se în aria ecumenică și menite să răspundă nevoii de apărare a învățăturii ortodoxe în fața unor curente moderne, dacă nu chiar secularizante, în orice caz, sectarizante, punînd sub semnul îndoielii adevăruri de credință și tradiții milenare ortodoxe. Vom numi trei dintre acestea: Despre predestinare (Pr. Gh. Onofrei), despre mărturisire (Pr. prof. dr. Petre Semen) și despre icoană (Ierom. Luca Diaconu). Despre mișcarea curajului din Transilvania scrie pr. prof. drd. Constantin C. Cojocaru, cuprînzînd, avînd în vedere perioada de care se ocupă (1703—1711), date și considerații cu privire la istoria uniatismului.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORRESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. Serafim Făgărașanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi, redactor adjunct; Pr. Gheorghe Papuc; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; Arhid. Ezechiel Oancea, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.092 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru ctitorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.